

CASPARIS URSINI VELII
DE
BELLO PANNONICO
à
FERDINANDO I CÆSARE
ET
REGE HUNGARIÆ CUM JOANNE COMITE
SCEPUSIENSI, REGNI AEMULO, FELICITER
GESTO,

LIBER IV.

FERDINANDUS Cæsar, & Rex Hungariæ ad novum bellum, quod cum Turcis futurum sibi esse animo prævidet, se comparat; comitia idcirco omnibus in regnis & provinciis obit; Comitem Scepusiensem CATZIANERI ductu ad Cassoviam fusum fugatumque regno ejicit; SIGISMUNDO Poloniæ Regi, sequestrum pacis Scepusiensis gratia per legatum agenti, Pragæ sapienter respondet: item res cæteræ, anno MDIOXXVIII. gestæ.

Jam statim anni initio inclytus Rex Ferdinandus animo providens, haud dubie novum bellum & atrox confurreturum esse, ac Turcas minime quieturos; antequam in Germaniam reverteretur, Budæ conventum agere statuit, non quidem ut convenirent eo universi, verum præceptum erat, ut singulis
e re-

e regionibus bini legati ternive mitterentur. Itaque dimissis ante oratoribus ducis Moscovitarum, qui anno superiori ad Cæsarem Carolum profecti, indeque ex Hispania reversi Strigonium ad Regem venerant, die XXI. Januarii ipse Budam rediit: quo præter Palatinum, morbo impeditum, omnes fere regni primates convenerant: Petrus Perenius, Waida Transylvaniæ; Andreas a Bathor Palatini frater; Petrus Erdwdy, ac plerique alii episcopi, Agriensis, Vaciensis, Varadiensis designatus Ladislaus Macedonius; Nicolaus Gerendus, a Thesauris, Transylvaniensis, Quinqueelesiensis, ac Strigoniensis archiepiscopus: bona præterea accedebat pars nobilitatis, & civitatum legati. Eo in conventu agitatum est de præfidiis firmis in regno, Rege in Germaniam redituro, relinquendis; de comparandis copiis ac scribendo subituario exercitu adversus vim imminentium Turcarum; tum quo hæc conficerentur maturius, decretum, ut primo quoque tempore pecunia imperata, ac Regi promissa, persolveretur: qui hostium loco hætenus fuissent, ni præfinito tempore resipiscerent, nullum deinceps ad gratiam Regis ac clementiam receptum haberent, quibus proscriptis, bona eorum publicarentur: ad ultimum aliis de rebus, quæ sunt bono publico, consultum; telonæ pro magnitudine vectigalium pontes aggeresque reficerent; lacunas ac voragines palustres viarum, terra virgultisque impletas complanarent. Imprimis sylvæ latronibus, ac viventibus raptis, quoad ejus fieri posset, purgarentur. Hæc atque alia tranquillæ securitati pacati regni servitura, tum constituta præceptaque fuere.

Hiscie diebus comitialibus auditi sunt oratores Waidæ Moldaviensis locuti per interpretem; qui inter cætera nuntiaverunt, hominum millia prope XII. missa auxilio comiti Cepusiensi a Waida Transalpino, in itinere, cum per loca suæ ditionis transirent, repentina coacta suorum manu, cæsa fugataque fuisse: duces illorum complures captos, & ad Moldaviensem victorem adductos, jussu illius postremo obruncatos. Per id temporis Transylvani in Regis Ferdinandi verba jurati sunt, missis eo regiis legatis, quorum princeps fuit Caspar Horwath, jam pridem illi regioni præfectus, vir incredibili virtute, ac præcipue comitate summa. Similem in modum & Siculi, Romanorum coloni; tum qui Saxones ab gente, unde majores eorum profecti illa in regione confederunt, appellantur. Oratores

tores Muldaviensis Waidæ, responso dato, benigne dimissi sunt. Petrus Perenius, satrapas Transsylvaniæ, gravis admodum Stephano Revai, præfecto navigiorum bellicorum, ante regium conclave ipsum ausus in altercando mendacii arguere; male quod dixisset, rursus ab illo male audivit. Rixa acris erat, & e jurgio haud dubie ortum fuisset certamen, nisi Regis intervenire res fuisset sedata. Haud enim procul abfuit, ut ante Regis adventum non violaret Stephanum Perenius, ira & indignatione accensus; & nobilitas cuncta, exceptis perpauca primoribus, qui Perenio assidentes eum tumultuantem retinebant, indigne visa est ferre juvenis ferociam. Porro Perenius coram Rege præripuit offenso accusandi facultatem. Audito deinde & altero, Rex amborum fide obligata, ut neuter alteri vim inferret: cum Perenius pro se tantum fidem dedisset, Stephanum a se non violatum iri, cæterum famulos, addictosque sibi nobiles, clientes & affectas cohiberi non posse. Qua voce haud satis æqua audita Rex, confestim asseveravit, se in dominos animadversurum, quorum servi quemquam in uria affecissent, aut læsissent: alioqui neminem ira dominum contemptum haberi, cui non pareant servi; aut ita animo esse leni, ut pro commissis pœnam aliquando non minetur; neque hos tam confidentes, ut heriles iras non extimescant, pœnamque reformident. Proinde unusquisque suos in officio parendique studio contineret: si quid contra accideret, si servus ad pœnam arripi non posset ob noxam, herum illius peccata luiturum. Regis orationem plenissimam summæ æquitatis populi admurmuratio, ac faventium mire studium consecutum est, confessi omnes sunt lætitiâ ingentem cum adprobatione. Perenius ira percitus Buda discedere ante noctem statuit; qui a Rege manere iussus, illico abeundi institutum mutavit. Arx Jaycza munitissima alioqui, verum haud iustis in ea præfidiis positâ, quippe quod vix decem intra arcem milites fuerant, destituti etiam armis ac bellicis tormentis, circa id tempus a Turcis improvise ab ea parte ingruentibus facile capta est; quæ olim regia fuit, dum adhuc florerent opes regni illius integræ, Regum Bosniæ.

Post decisa negotia e Buda Strigonium reditum est; cœptaque est expeditio in Waidam Cepusiensem tertia. Delectu habito, tria millia Germanorum, & CC. pedites Pestæ conveniunt, equites gravis armaturæ quingenti. Porro Hungaricum duo milia equitum essent conscripta, vix quingenti præsto fuerunt. Rex deinde

constituto magistratu ex regni primoribus, cui Palatinum præfecerat, ut vicem suam ac personam absentis gerant, Budæque perpetuo essent, præcepit, ac res omnes summa cum diligentia, tum fide & integritate administrarent. Ipse Strigonio cum Regina profectus, relicta sorore in Owaro cum Anna conjuge, jam uterum gerente, septimum Viennam post mensem, quam abierat in expeditionem, victoriæ regni-que compos reversus est. Ad Regem Viennam venerunt legati Waidæ Transalpini; a quo fama erat, Joannem Cepusiensem, donec spes aliqua affulgeret recuperandi regni, clam opibus atque copiis adjutum fuisse; ii introducti ad Regem per interpretem Nicolaum Gerendum in senatu frequenti auditi fuerunt. Qui simplici ac incondita oratione principem suum excusaverunt, simul edocere conati, ex quo Cepusiensis comes regnum Hungariæ occuparat, illum neque re, neque consilio a se adjutum, præcipue belli tempore adversus Ferdinandum Regem nihil auxilii latum. Sub idem tempus redierunt oratores regii ab Polonorum Rege Sigismundo, Sigismundus ab Herberstein, & Laurentius præpositus Albensis. Qui anni initio ex Pannoniis profecti in Sarmatiam cum mandatis a Rege Ferdinando dimissi fuerunt. Cum quibus & Georgius Loxanus rediit annum prope integrum legatione apud Regem Sigismundum defunctus. Responsum, quod retulere, in arcano senatu apud Regem exposuere. Sane Regem Sigismundum esse amico & æquo animo erga Regem Ferdinandum, eique gratulari indissimulanter tot res secundas, & regni accessionem longe maximi, haud dubie adfirmarunt. Cæterum nobilium vulgus & primores sacerdotum obnixè rebus Cepusiensis comitis favere, & aperta illorum studia nuntiaverunt.

Iam vero exercitus regius, duce Joanne Catzianer, quem supra ostendimus adversus comitem Cepusiensem missum, haud procul ab hoste confederat, ad alterum a Cassovia miliare. Interjacebat inter hostium castra & exercitum nostrum sylva densa arboribus, & incommoda viarum asperitate angustiaque locorum; per quam etsi difficilis transitus esset, neque acie instructa exercitus ire posset, tamen vel agmine dissipato eam sylvam superare nostri non dubitarunt. Infederant medium saltum, eo missi a comite, mille quingenti equites, ut in primum agmen exercitus regii impetum darent, & itinere prohiberent. Quorum frustra fuere conatus, quippe qui coacti fuerunt indecora fuga, nostris obnixè sese omni ex parte abjicientibus,

tibus, ad suos refugere. Itaque sylva egressi omnes incolumes nostri, in planicie constiterunt millibus passuum duobus ab hostium castris. Ibi Catzianer extemplo peditatum, utroque ab latere curribus circumductis muniri circumdarique jubet. Leonardus a Vels, cui peditum agmen commissum erat, non segniter interim acies struere, & ordines explicare, ejus quidem rei, ut vix alius quisquam, peritissimus, nulla omissa occasione, nullis commoditatis articulis præteritis, quin quam aptissime ac celerrime acies instructæ essent. Pari celeritate atque industria Nicolaus a Turri equitum turmas, ad capeffendam pugnam idoneas tripartito collocavit. Valentinus Turca & Ludovicus Pekri levis armaturæ equites duxere numero haud amplius trecentis. Acie ad hunc modum constituta, omnes summa animorum alacritate, & dimicandi cum hoste cupiditate incredibile accensi, propius hostium exercitum, eis potestatem ineundi prælium facturi, moverunt. Collis paulo æditior inter hostium nostrumque exercitum arboribus vacuus erat. In eum pars hostium ascendens sese nostris ostentarunt. Quamobrem duces nostrorum ante agmen progressi, accurate inspicere ecquam sibi occasionem colle occupato hostes arripuissent. Quandoquidem vero dies jam inclinabat, Valentinus Turca veritus, ne interventu suo nox prælium inceptum dirimeret, intercipereturque rei bene feliciterque gerendæ occasio; summo pere suasit, ut ne ad diei extremum pugnam inirent, ac prorsus eo die prælio abstinerent, castrisque eo in loco contra hostium castra locatis, milites se darent quieti, ac corpora curarent. Id consilium non utique improbatum; quo minus arreptum fuerit, res duæ impediunt: primum a tergo collis, ad quem hostibus aditus patebat impune, ne, si occupassent eum cum omnibus copiis, inde plurimum incommodi nostris inferrent. Deinde Germani pedites, præfecto vigiliarum ad duces misso, orant illos, ut nulla interposita mora recta in hostem ducant, omnium animos incredibilem in modum inflammatos esse pugnandi cupiditate, nec avidum pugnae militem ulterius distinerent, atque interim tantus configendi ardor, non facta sibi dimicandi potestate, vanesceret. Catzianer cognita omnium alacritate, tametsi spatiis exclusus diei, excussa periculorum imminentium formidine, confestim signo dato non quidem recta in hostes movit, verum collem, priusquam totum occuparent, illis nihil tale opinantibus, sed ratis in se iri, incredibile celeritate prævertens cœ-

pit ipse; quo capto, omnes copias adducit, & una machinas campestres: quarum explosio crebra ac non irrita hostes ex suis stativis excivit. Qui sublato ingenti clamore priores impetum in nostros fecerunt, ex loco inferiore pugnantes insperata animorum audacia. Forte accidit, ut hostium peditatus incideret in equites Germanos, ac rursus in pedites Germanos hostilis equitatus irrueret. Non perculit equitem Germanum sclopetariorum vis, crebro explodentium manualia tormenta, quin contra audacter insisteret, ac praelium, tametsi iniqua conditione & loco alieno, iniret. Ibi obviam itum est hostium conatibus providentia Leonhardi a Vels, ea ab parte curribus nuda alioqui latera circundantis, quo minus sinistrae eorum, & a tergo immixtis equitibus Tartaris acies nostrorum perturbaretur; quæ res magno ufui nostris fuit. Commisso praelio, acriter quidem utrinque principio pugnatum est; verum haud diu virtutem militis nostri sustinebant hostiles copiae, qui summis viribus connixi hostes illico fundunt, fugantque, fugæ initio facto a comite Cepusiensi: qui ad mille passus cum trecentis equis subsistens aberat a conflictu; ipse pugnare non ausus. Inde foeda fuga fuit omnium copiarum illius. Nostri castris hostium potiti, cum parte copiarum illos consequuntur, caedesque patrant. At subito noctis adventu finis a nostris persequendi, factus: unde complurimi tenebrarum beneficio elapsi, ac tuti paludibus, sylvestribus ac remotis locis sese abdiderunt. Hostes multitudinè longe erant superiores, quorum in exercitu fuerunt II. millia equitum levis armaturæ, CCC. cataphracti, quingenti Tartari, pedites Poloni mille, ac totidem Heudones; præterea circiter II. millia subitariorum militum. Trecenti in praelio occubuerunt, in fuga totidem, inter eos primi quique ac maxime strenui, præcipue Poloni. Ex nostris desiderati viginti, in quibus Hannibal Salamanca, acris animi juvenis, ut suspicantur multi, ab nostris turbæ hostium immixtus imprudenter occisus.

Post eam pugnam Rex Ferdinandus, quoniam necesse erat, divellere exercitum, propter arces passim expugnandas, & imponenda præsidia, continuo supplementa misit pedites mille, ducentos equites. Comes Cepusiensis jam penitus rebus suis diffusus cum paucis in Poloniam exulatum abiit: cujus castella & arces Nicolaus a Turri expugnatum profectus, Cepusio, unde cognomen ille duxerat, paucos intra dies potitus est. Rex Ferdinandus accepto nun-

tio

tio de fuso fugatoque Joannis Cepusienſis exercitu, ipſumque jam fines regni ignominioſa fuga egreſſum, exilii cauſa ſolum verſiſſe, Vienna ad Calendas Aprilis abiens, in Moraviam contendit (1); cum jampridem ad Zneumam, id oppido nomen eſt, conventum indixiſſet, quo cuncta nobilitas & alii ordines præſtitutam ad diem convenirent. Ibi primum petenti auxilia adverſus Turcas benigne promiſſa fuere peditum ad tria millia, & equites ducenti. Cæterum vel abſente Rege, ſi Turcæ irruptionem in Provinciam facturi eſſe viderentur, aut alioqui moliri bellum, omnes, quorum ætas foret apta militiæ, arma ultro ſumpturos. Deinde agitatam negotium religionis, propter ritus ſacrorum impie aboliſtos, aliosque fœde inductos. Decretum eſt ante omnia, ut anabaptiſmus, res pernicioſi exempli, tolleretur. Ex retinctis qui reſipiſcerent, ad uſitatam Regis clementiam receptum haberent; qui vero finem pertinaciæ non facerent, ſed in ſententia tam impia permanerent, de eis ſupplicium ſumeretur. Itaque complures ex oppidanis capti in vincula conjeſti fuerunt. Præterea vero ſeveriſſimo decreto cautum, ne quis impio furore impulſus Eucharistiæ Sacramento fidem abrogaret. Qui tantæ ac tam nefariæ impietatis comperti eſſent, in eos atrociffime animadverteretur. Do-

ctor

(1) Ad conſervandam apud poſteros celeberrimæ victoriæ memoriæ, cuſum fuiſſe exiſſimo nummum, cujus effigiem exhibuit nobis eruditiffimus MARQUARDUS HERRGOTTUS Monumentorum Auguſtæ domus Auſtriacæ Tom. II. P. II. tab. I. num. VIII. tertiæ paginæ oppoſita. In priori parte, inquit Herrgottus, apparet Rex FERDINANDUS coronatus, armatus, atque equo inſidens, e cujus pectore pannus pendet parmulam præferens Auſtriacam: dextera ſceptrum tenet, ſiniſtra frænum. Stant ab utroque latere proceres vexilliferi, alter Bohemiæ & Hungariæ, alter Auſtriæ vexillum tenens. Alii ad pedes jacent provoluti, ſacramentum quali fidelitatis præſtantes. Hæc ille. Avera pars ſcuta regnorum FERDINANDI alia aliis impoſita exhibet, quorum in medio parmula minor, aquilam Tyrolenſem habens, eminet; annus adſcriptus eſt 1. 5. 2. 8. Cl. HANTHALERUS ducta ex nota anni conjectura exiſtimat, ad reditum pertinere atque introitum FERDINANDI, accepta corona Hungarica, in urbem Vindobonenſem. Quod certe inquit Cl. Herrgottus, inſcriptio in dandi caſu concepta confirmare videtur: unde ſcilicet credibile fit, numiſma a civitate Wienneniſi fuiſſe oblatum. Mihi, ut modo dixi, proſtigati regnoque eſſenti SCEPUSII memoriæ conſervare videtur, quod Rex FERDINANDUS coronatus, armatus, inter ſigna militaria medius & equo inſidens; provoluti deinde ad pedes equi hoſtes, iidemque ſuplices, clare ſatis indicari videntur. Cervi præterea aprique jacentium ſimulacra ibidem conſpicere licet, a Cl. HERRGOTTO ſilentio præterita. Cervus, niſi fallor, in præſentem victoriam perdidit, URSINUS noſter fuiſſe adſeruit. Aper, cervi ſocius, agreſtem Joannis exercitum indicare videtur. Jam vero in Teriolis fuiſſe cuſum, certiffimum feſte indicium eſt aquila, ejus Provinciæ inſigne, nobiliorem in cæteris ſcutis hic locum obtinens. Igitur vel ab dicta provincia, vel ab heris & cultoribus ſecturarum argenti Schwatzenſium, quæ per ea tempora in Teriolis vigeabant ditiffimæ, oblatum fuiſſe FERDINANDUM exiſtimaverim. Singularis elegantia, quam oſtentat, cultum ingenii FUGGERORUM, qui tum laudatas modo ſecturas colebant, indicare mihi videtur; de quibus ſimul & ſodinis argenti Schwatzenſibus vide, quæ infra adnoto, ſub initium libri noti.

stor Balthasar Hubmair, dogmatum auctor perniciosissimorum, qui præter cætera plurima facinora prava ac impia primus retingendi usum intulerat, nuper Viennæ publice dicta causa vivus igni concrematus fuit. Concubina ejus, ab illo uxor dictitata, ejusdem impietatis damnata, in flumine submersa est. Cum tantæ magnitudine poenæ complures perterriti fuerunt, tum doctor Joannes Faber, salubribus ac crebris concionibus subinde ad populum habitis, jam prope restincto impietatis sædo incendio, pristinae igniculos religionis resuscitaverat; adeo, ut prope confessione sua plebs ostenderet, ab seditiosis novarumque rerum cupidis hominibus, prætextu Evangelicæ veritatis, se deceptam fuisse. Inde conventu peracto, Rex Pragæ ex Zneuma ire maturavit. In itinere quoddam in oppidum divertit, cui ex duorum Regum nominibus junctis suum insigne inditum est, præterea nobilitatum monumento Sisci hæresiarchæ illo in loco conditi (1). Is ex milite gregario dux manipulorum factus, tantas sibi vires brevi comparaverat, ut justum Cæsaris Sigismundi exercitum sibi infestum profligaret. In sacerdotum ordinem sed præcipue in monachos crudelissime debachatus, in quos varia exempla cruciatusque edidit, a quo quamplurima cœnobia cum ipsis etiam templis incensa, postremo solo æquata fuerunt. Non defuit utique divina ultio, primum enim altero, deinde utroque lumine captus, animadvertere potuisset, iram Deum longe graviores poenas olim expetituram. Verum haud minus furore cæcus jampridem impietatis fœda ac atra caligine, mentis acie hebetata & confusa, ne cæcus quidem a tanta sævitiâ ac maleficiis impiis & nefariis sibi temperavit, quin duce famulo perditissimo quodam mortali ad scelera quævis perpetranda usus, nullum non calamitatis genus & inhumanæ crudelitatis ederet, divinaque humanis, & profanis sacra violentus, impius & immanis permisceret. Rex ipse toto itinere ex Znaima Pragæ usque templum nullum subiit; quod propter inductos ab hæreticis nefandos ritus profanata judicarentur, in diversoriis hospitales intra parietes sacrificia peracta fuerunt.

Pragæ deinde veniens, quoniam statim solennesque sacrorum dies appetebant, intermissa cura omni ac sollicitudine rerum ac profano-

(1) Et oppido Czaslavia nomen est; ubi ZISSKAM sepultum esse constat. Vids BOHUS; BALBINI Epitomes Rer. Bohemicarum Libr. IV. cap. IX.

fanorum negotiorum, mentem atque animum ad res divinas & sacra obeunda penitus accommodavit. Illic specimen edidit inauditæ pietatis, morem secutus, ac ritus majorum, inspectantibus regni totius primoribus viris non sine admiratione, Christianæ humilitatis memoria renovata, mendicis ex vulgo selectis tredecim, ordine accumbentibus, & ministrantibus aulæ proceribus, cibos ac missus singulos afferentibus. Erant vero tredecim numero; ipse præcinctus singulis apposuit, jussitque subinde bono animo esse. Qui postremo reliquias, catinis ante singulos grandiusculis locatis impositas, una cum vasis domum secum asportarunt. Cœna hunc ad modum peracta, cum eduxissent calceos, singulorum pedes lavit, & ipse manibus suis extersit. Postremo singulis aureis, ac panno in vestem ac tela in tunicam donatos, probeque curatos, domos remisit. Antequam vero Bohemiam ingrederetur Rex, Joanni a Bernstain primario satrapæ jussit, ut collecto peditatu equitatuque, arcem Gruenberg oppugnatum iret. Tenuerat eam arcem Albertus Sterenbergius, jampridem, quod Joannis Cepusiensis arma secutus erat, hostis publice declaratus. Missi continuo fuere illuc CCCC. pedites, & turmæ equitum duæ, strenuo viro duce Boleslao Harthi ac militaris rei perito. Is priusquam arcem oppugnare, ac vi capere instituisset, ad dolum conversus, nihil hostile præ se ferens, numerum haud ita magnum peditum ad arcem ascendere jussit, reliquis intra nemora abditis, qui se cum Alberto primum ex Pannoniis venisse dictarent, atque hoc commento custodes fallerent. Fecit fidem commento alia frustratio. Boleslaus cum aliquot equitibus oppidum ingreditur, in quo divertebat uxor Alberti, eamque invisit. Qui in arce fuerunt, rati, id obnoxie affirmantibus nostris, venisse herum, ac maluisse uxorem prius invisere, quam recta ascendere in arcem, creduli nimium ac doli ignari, portis evestigio patefactis, hostem intra arcem accipiunt: itaque vi nulla adhibita armorum, minimo negotio, hostili arce, atque oppido nostri potiti fuerunt. Quodsi dolum minus processisset, scriptus erat jampridem exercitus IIII. millium, qui arcem obsidendam vi tandem expugnaret, quæ receptu latronum alioqui jam olim infamis erat.

Perpetratis, quæ ad ritum cultumque Deorum pertinent per eos dies, quibus memoria Christiani supplicii rite ac solennibus ceremoniis renovatur, Rex Ferdinandus rursus ad rerum curam huma-

narum atque administrationem regni animum intendit; ac diem ad conveniendum Pragam omnibus regni proceribus, & cunctæ nobilitati reliquisque ordinibus edixit. Convenerunt quam maxima hominum frequentia, ac cum habitu cætero vestium cultuque tum corporum proceritate perinsignis & conspicua multitudo, quæ sane externis, præcipue Italicis hominibus, admirationem attulit. Præter cætera, quæ publico in confesso a Rege proposita fuerunt de auxiliis conferendis adversus Turcarum impressionem, & tributo exigendo agi atum, propositis rerum capitibus, dies aliquot ordinibus cunctis spatium deliberandi petentibus ad consultandum dati. Apud Bohemos erat Leo . . . . (1), vir singulari prudentia, atque animi magnitudine, auctoritateque & opibus longe primus, ad hæc facundia mirabili præditus. Is convocata concione omnium ordinum, talem orationem est exorsus: *Jampridem nos alienæ calamitatis exemplo, quamvis ad nos quoque spectarit clades Pannoniorum, communi Rege ac Principe interempto, admonitos oportuit, quantum periculi immineat a crudelissimis hostibus Turcici nominis, qui extremam immanitatem nihil reliqui facere solent. Omnia jam terroris ac formidinis impleverant, cum in Moravia & Austria illorum arma prope exaudita fuerunt, & finitimæ regiones flagrantis urbes, ac pagos incensos conspicerent. Nihil auxilii ubique victis Pannoniis, spei parum fuit, donec occasione domesticæ dissensionis, aut certe arduissimis de causis regnum, trepidissimis incendiis ac ruinis deformatum, relinquere coactus illorum Imperator, propere finibus excederet. Quæ res una nobis cæterisque provinciis, ad Ungariam pertinentibus, imprimis saluti fuit. Porro ad sarcienda incommoda, quæ regno Pannoniorum intulerunt, & hoc ad tuendum cunctosque Germaniæ populos, divinitus hunc Regem Ferdinandum nacti sumus, qui omnibus regiis dotibus instructus, excelsi atque invicti animi specimen dedit proximo bello adversus tyrannum Cepusiensem: quem finibus occupati regni expulit, ac spem futuræ felicitatis, eximiaque industriæ amplissimam omnium animis iniecit. Is jam multo ante providens conatus teterrimi hostis, rursus & Pannoniorum regnum occupare, & Austriam, Moraviam, Bohemiam reliquasque Pannoniis contiguas regiones, armis invadere cupientis, ob-*

viam

(1) Est, nisi fallor, Zdenko LEO de Rozmital, Burggravius Pragensis.

viam ire tam violenti hostis perniciosæ cupiditati præfestinat. Itaque jampridem suis provinciis hæreditariis tum pecunias tum arma imperavit, eademque a nobis in præsentia jure suo postulat. Cui ut obedienter & æquis animis obtemperemus, ac sine recusatione justa auxilia conferamus, partim nos adstringit jurisjurandi majestas, partim adigit periculi magnitudo. Quæ enim, malum, dementia esset expectare, & imbelles hic desiderare, donec immanissima hostium arma pro manibus nostris & ante fores increparent, & incensas inspiceremus villas, agros populatione vastos. Præstat sane in alieno solo cum illis prælio decertare, quam sero nimis a propriis tectis vim eorum arcere, & frustra jam rebus deploratis arma amoliri. Proponite vobis ante oculos illorum abominandam sævitiam, qui nullum non crudelitatis genus ediderunt in Pannonios; quæ si commemorare velim, dies profecto me deficeret, & nescio, an oratione aliquis mortalium exequi possit, quæ essent enumeratu difficillima, dictu fæda, ac miserabilia auditu. Quocirca si vos resque vestras salvas esse velitis; si liberos, conjuges ac propinquos vestros a cæde aut captivitate, ab interfectione; si denique regnum & populationibus supremoque excidio vindicare: Regi, quem nacti sumus vigilantissimum & maxime industrium, præterquam quod consilio & animi magnitudine omnes antecellit, quam maxima possumus, auxilia demus: qui bellum auspicato gesturus, aut ipse inferet Turcarum Imperatori, aut illatum propulsabit. Cujus animus, alioqui ad tutelam regni hujus propensissimus, vel hac ratione conferendi auxilii est summopere confirmandus.

In hanc sententiam locuto sine recusatione omnes facile assensu decreverunt, ut, quocumque tempore Rex imperaret arma, continuo scriberentur sex peditum millia & mille equites, cæteræque res ad belli usum necessariæ compararentur. Causa deinde Pragæ civium agitata. Extorres accusaverunt senatum populumque Pragensem, quod indicta causa, caluniam potentium & factiosorum hominum oppressi, tentatæ religionis & novandarum rerum damnati, solum exilii causa vertere coacti fuissent. Post acres ac prolixas altercationes, respondit Rex, de eorum controversiis se cogniturum. Eodem tempore venit Pragam Marchio Georgius Brandeburgensis, cui ducatum in Silesia Oppoliensem, a Rege Uladislo & Ludovico jam olim sibi, posteaquam e vita excessisset Dux Joannes, qui celebs perpetuo vixit, traditum donatumque, Bohemorum reguli ac principes

pes viri ereptum voluerunt. Marchio contendere, eum principatum cum ditione omni sibi præmium diuturnæ servitutis a regibus attributum; illi contra negare, illorum potestatis fuisse ne prædiolum quidem unum abscindere a reliquo regni corpore, nedum opulentissimum principatum: alii, perjurii & summæ iniquitatis condemnandos fuisse. Acta est hæc causa utrinque tanto animorum ardore ac vehementia, ut post diutinas contentiones ad graves etiam verborum contumelias descenderent. Postremo Rex privatim cum Marchione, promissa pecuniæ summa haud aspernanda, paciscebatur, ut jure suo haud satis firmo ac dubio volens cederet: se quidem omnia læta fortunataque Marchioni exoptare; cæterum adstrictum esse jurejurando, quod regnum iniens dixisset, quo minus stare cum ejus causa, pro eoque pronunciare posset. Nihil tum profuere Regis promissa, quin Marchio sua in sententia permaneret; qui irarum atque indignationis plenus, re infecta, cum suis retro, unde venerat, rediit (1). Nondum peracto conventu Pragæ, ecce tibi literæ Cæsaris afferuntur, quibus imperat, quo minus ad diem præfinitum Germanorum comitia habeantur, tacita interim causa: quanquam satis quidem causæ ante allatas Cæsaris literas ad impediendum conventum præbuerat diffidium, inter electores principes Joannem Saxoniam Ducem, & Marchionem Joachimum Brandeburgensem tam grave ex-

or-

(1) Non de Oppolienfi solum sed de reliquis etiam Silesiæ ducatibus infelicissima iterum his gladio sub iudice pendet. Quam vellem, ut hæc URSINI nostri historia ad patronos Brandeburgicæ causæ quam citissime perveniat, qui Wladislai & LUDOVICI Hungariæ & Bohemiæ Regum donationum & confirmationum litteras pro muro aheneo jurium in Silesiam suorum habent. Ea nunc tibi Lector, cum huc delapsus sim, exponam paucis; neque enim triste reficere memoriam pluribus delectat. Anno 1511. WLADISLAUS Rex FRIDERICO II. Lignicensi Duci, potestatem fecerat, de ditionibus, quas tum jure fiduciario in Silesia habebat, pro ultima voluntate sua libere disponendi. Anno 1524. eandem concessionem approbat LUDOVICUS, WLADISLAI filius. Per eadem tempora idem WLADISLAUS GEORGIO Marchioni Brandeburgico, FRIDERICI II. fratri, Oppoliensem ducatum, a morte JOANNIS, ejus Ducis, ad jura Regis Bohemiæ rediturum, dono dederat; ratam deinde eam donationem habente LUDOVICO Rege, ejus filio. Anno 1528. FERDINANDO. I. Romanorum, Hungariæ, & Bohemiæ Rege, qui WLADISLAI filiam, & sororem LUDOVICI in matrimonio habebat, regni comitia Pragæ celebrante, advolat GEORGIUS Marchio, & ducatum Oppoliensem jure donationis sibi deberi, contendebat. Quid autem illi non a privatis jureconsultis, neque ab hominibus, ducentis & amplius annis ab re gestâ remotis; sed a statibus & ordinibus regni Bohemiæ comitia agentibus; sed ab iis, qui WLADISLAI & LUDOVICO Regibus a consiliis nuper fuerant: quid inquam responsi GEORGIO Marchioni datum fuit? nempe id ipsum, quod & nos Anno 1741. sed frustra, quia armato, quia jus fasque omne in armis ponenti, Regi Borussia dedimus: videlicet donationes omnes WLADISLAI Regis simul & confirmationes LUDOVICI, cum privatim, in seculis statibus & ordinibus, atque adversus jura regni & coronæ fuerint concessæ, pro nullis omnino, haberi oportere. Quid æquissimo justissimoque, Lector, responsi nostro profecerimus, scis; felix etiam, si scis tantum, neque itidem expertus es. Ad litem GEORGII Marchionis quod attinet, eam resumptam literum & demum fritam videbimus sub fine libri decimi ad annum CIOIOXXXI.

ortum, ut res ad arma jamjam spectaret. Hujus uxor odio viri, ancilla una tantummodo conscia, & juvene animi confidentis comitata, noctu conscenso curriculo, clam ad Saxoniae Principem, is illi frater germanus erat, aufugit; quae deinde fraterno praesidio tuta, ac per Marchionis legatos aliquoties placide repetita, nunquam redire ad maritum voluit. Causam fugae ac culpam omnem illa in virum conjecit; adulterii, ut jactabat, manifeste compertum, & a se in crimine deprehensum. Rursus ille, depravatum mulieris animum perniciosis Lutheri placitis, rupto pudore, causatus est. Jam sibi uterque bellum ab altero indictum iri praemetuens, arma spectabat, delectusque agebat; quod legati missi ab inclyto Rege Ferdinando summa ope annixi interceperunt. Hoc belli incendio commodum restincto, antequam vires sumeret, ecce tibi longe horribilius erupit, toti Germaniae (nisi divinitus, mature prodimento in lucem edito, aversum fuisset) haud dubiam vastitatem ac ruinam allaturum. Philippus Hassiae Landgravius, altioris animi quam consilii juvenis, causis nondum in apertum prolatis, ineunte vere exercitum quanta maxime potuit celeritate conscripserat, & antequam in aequum omnibus coactis copiis descenderet nulli adhuc bellum denunciarat. Unde arrecti finitimorum Principum animi ac populorum fuerunt expectatione, incertique ac confusi metu, cuinam primum tam agmine infesto immineret; donec exercitu in confinia adducto appareret, eum Episcopis Herbipolensi ac Bombergensi & Cardinali Moguntino, Principi electori, bellum illaturum esse. Inter haec causae susceptae expeditionis, quas tam diu occultas habuit, in apertum venire, & detectum est perniciosissimum inauditae omnibus saeculis rei commentum.

Formulam icti foederis composuerat quidam inter Regem Ferdinandum, Albertum Cardinalem Moguntinum, Joachimum Marchionem Brandeburgensem, Matthaeum Cardinalem Salisburgensem, Wigandum Bombergensem, Conradum Herbipolensem Episcopos, Wilhelmum ac Ludovicum Bavariae Duces, ac Georgium Saxoniae; inter quos effinxerat ille sic convenisse: primum, ut Rex Ferdinandus opibus reliquorum & copiis adjutus Pannoniae regnum, ejecto inde tyranno Joanne comite Cepusensi, qui anno superiori id vi ac per summum scelus occuparat, armis sibi vendicaret: quo bello feliciter confecto, aliud haereticis Lutheranis longe atrocius indiceretur;

simul atque Cæsaris transmissio ex Hispania edicto, jussus princeps Elector Joannes Dux Saxonie dedere Lutherum ac desertores alios & turbatores sacrosanctæ religionis, dicto audiens non fuisset futurus, extemplo omnes foederati, conjunctis copiis, illius ditionem hostiliter invaderent, ipsumque ac liberos, nullo unquam tempore reducendos, principatu vi deturbarent. Hoc debellato, nulla interjecta mora in agrum Madeburgensium, qui iam olim antiquatis ac refixis pontificiis sanctionibus & Cæsarum decretis, desciverant Lutherum secuti, moverent, eosque exercitu introducto, bello tantisper præmerent, donec repudiata hæresi cum Pontifice ac Cæsare, amplexi pristinam religionem, ex integro in gratiam redirent. Inde Moraviam, Silesiam, Lusatiam consimili rabie contactas, ac graviter Lutheranae hæreseos contagio affectas, pristinae religionis ceremonias ac cultum recipere cogerent, novo ac detestabili ritu extirpato. Arces dein & oppida, & qualescumque urbes Joannis electoris Principis deditas expugnatasve in posterum Dux Georgius possideret, exceptis Starka & Bekona utroque principatu; qui jure Marchionem Joachimum sequerentur. Madeburgenses redirent sub jugum præfulis ejusdem nominis ac loci. In Franconum regione sitæ arces atque urbes, quæ Joannis Electoris fuissent, deditæ captæve Bambergensi Episcopo cederent: quas tamen argento redimere duci Georgio Saxonie integrum foret. Exinde in Landgraviis Philippum copias ducerentur, necquicquam toties admonitum haud secus atque Saxonie principem Joannem debellandum: qui tamen si explosa tam foeda ac perniciose hæresi, Pontifici Cæsarique velit reconciliari, locum illi clementiæ apud utrumque fore: ignosci æquum esse illius ætati, injuriæ recta ingenia depravantium opportunæ. Sin a pertincia non desisteret, continuo appetendum bello esse, ac debellati principatus cum universa ditione Georgio Saxonie Duci ejus socero traderetur. Conjurati omnes uno eodemque die, quem Rex Ferdinandus constitueret, tres menses, antequam bellum ordirentur, copias eductas præscriptum ad locum veniendi conjungerent: neque ullus eorum, nisi dato, consensu reliquorum, comite, ex eo bello discederet: unusquisque vero pro sua virili interim amicitia aut sanguine, aut alioqui necessitudine sibi junctos principes aut aliter notos sollicitaret ad auxilium ferendum, & sedulo ad belli societatem invitaret; quodsi recusarent, tum ut quiescerent hortarentur. Cæterum

rum causæ suscepti belli statim a principio literis mandatæ, ac passim in Germaniam transmissæ publicarentur, adjecto Cæsaris edicto, quo fere nihil hætenus profectum esset; ut inde appareret omnibus, non invadendæ alienæ dominationis cupiditate, verum, servandæ instaurandæque sacrosanctæ religionis ergo, illos arma cepisse. Hisce conditionibus fœdus ictum, ac interposito singulorum jurejurando sancitum Wratislaviæ anno superiori teterrimus ille mortalium & sceleratissimus scycophanta effinxerat; quod porro descriptum Philippo Landgravio magna vi argenti accepta communicavit. Is inopinatæ magnitudine rei perturbatus, confestim ad Joannem Saxonie Principem legatis missis, facit illum imminentis periculi certiore: quare uterque metuens, de se actum iri, nisi quam maturime conatibus fœderatorum obviam eatur, arma consociant; belli gerendi summa Landgravio permessa est, validis auxiliis a Saxonum principe submissis. Antequam vero apertum se gereret hostem fœderatorum, nuncium cum exemplo ementiti fœderis ac literis ad focerum Georgium Saxonie Ducem dimisit, in quibus causam suscepti belli exposuit. Cæterum magno se in dolore esse, ac pati ægerrime, quod cum reliquis adversus se fœdus, indignum Christiano principe, inisset: proinde summis precibus ab eo contendere, ut conspiratorum numero, quando id honeste facere possit, se actutum eximat; inhumanum esse, ab focero adversus generum arma capi; parum Christiani viri Evangelio adversari; & a quo antea, cum rebellionem agrestium premeretur, armis esset adjutus, eum præclare de se meritum oppugnatum suis in sedibus venire. Ad quem Princeps Georgius maturo vir ingenio, ac prudentia singulari, miratus impotentis animi juvenis audaciam & importunitatem, breviter, hæc respondit: neminem unquam mortalium ostensurum esse, tale fœdus Wratislaviæ ictum: rem a sceleratissimo omnium homine aliquo, nihil æque cupiente ac cædes, rapinas, bella, civiles discordias, breviter, patriæ exitium, seditiose confictam. Quare se non satis mirari posse, fidem esse habitam mendacissimæ omnium rei, ac fœdissimo commento, unde sibi Landgravius ac liberis suis, & patriæ periculum atque extremam perniciem ultro accersat. Magnam partem principum, qui insimulentur conspirationis, Wratislaviæ non fuisse, neque ipsorum oratores illo missos. Quare nisi nomen ederet Landgravius scycophantæ illius, impuri hominis & factiosi, omnes merito suspicatueros, ipsius inven-

tum esse; ut qualemcumque prætextum obtendat noxæ & iniquitatis adversus innocentes hostilem in modum conceptæ, se in tota vita nihil indignum principe, nihil alienum homine Christiano in animo agitasse. Itaque sperans, se innocentia tutum fore, interim optare genero suo mentem saniozem, ut circumspectius consideratiusque deinceps rebus suis consulere possit, neque tanta temeritate adductus, & cæco animi furore impulsus, secum omnia in præceps trahere velit ac labefactare.

Jampridem vero Landgravius circa finitimas urbes legatos dimiserat, ac nuncios diversos ad principes & regulos Germaniæ, ac civitates cum literis plenis indignationis ac querelarum adversus confœderatos, quibus ille jam nonnullos alioqui irritabiles & ad tumultuandum proclives facile consimilis temeritatis ac furoris implerat, & exasperaverat odio atque ira contra innocentes. Earum exemplum literarum ac fœderis, seu conjurationis effectæ formula, nuper e Germania ad Regem Ferdinandum allatum erat; cum sub idem fere tempus Joannis Saxonæ Principis electoris oratores eadem nunciassent, attulissentque. Itaque pervulgata jam fama ementitæ conjurationis, ac passim a multis creditæ, editione literarum publicitus falso insinuatam crimen diluendum esse censuit, adjectis rationibus & argumentis, quibus facile edoceret omnes mortales, nihil tale unquam sibi in mentem venisse, nedum ut sermone cum aliis & consilio id agitarit. Quare se Deum atque homines testari, nullius fœderis conscium, aut participem conjurationis esse, cujus ne tenuissima quidem suspicio dari potuerit; cum nemo ex conjuratis aliquod specimen præbuerit bellici apparatus, & arma capiendi: quando interim Landgravius & Saxonæ Princeps manifestum bellum moliti fuissent: propterea jussisse Svevici fœderis principes cæterosque fœderatos tempestive in armis esse, ne quid se absente res Germanicæ detrimenti acciperent; se vero sine ulla reprehensione ac suspicione excitati tumultus in principatu Wirtenbergenfi militem scripsisse, quod fama increbuerat, Udalricum, aliquot ante annos jure ab Svevici fœderis conjuratis ducatu exutum, collecta armatorum manu ei regioni res suas, ut jactabat, repetentem, imminere. Cæterum per totam Germaniam nusquam arma increpuisse: quocirca rogare principes ac reliquos omnes mortales hortari, ne fidem habeant mendaci adeo calumniæ: se omnes difficultates perpeti malle, quam ut injuria quem-

piam

piam armis petat: denique nunquam se admissurum, ut sacrosancta religio, jam inde a nato Christo orbi terrarum tradita, cujus acerri- mus defensor, majores imitatus suos, merito gloriatur esse, vel levi- ter periclitetur. Principem Saxoniae ac Landgravium nihil adverfi a se ac suis passuros. Proinde ne publicam pacem turbare voluif- se judicentur, ac contra jus fasque omne, praecipue foederis Suevici arma cepisse, ipsi benigne admoniti ab armis discederent. Dum haec ad pacis commoda sedulo spectantibus agitan ur, ecce tibi auctor com- menti adeo perniciosi & machinator belli civilis ac nefarii doctor Bocce (1), qui erat ab intimis consiliis ducis Georgii Saxoniae, a Land- gravio captus fuit: ad quem nondum legatione defunctus, quam jussu principis sui obierat apud Regem Poloniae, ac inde revertens, omisso itinere in Dresdam Misniae prope contendit, cupiens juvenis animum, a se tam exitiali commento tantam in amentiam impulsus, ab armis civilibus avertere. Is ubi ultro tanti facinoris auctorem se fuisse pro- didisset, Landgravius repensis incommodis ab iis, quibus bellum il- laturus erat, cautoque diserte ac prospicienter, ne sibi fraudi esset exercitum juvenili ira coegisse, quem praesertim innoxium in statio- ne usque in eum diem continuisset, ab armis discessit.

Operae pretium est spectare sceleratam hominum audaciam quodvis ad facinus atrox, immane & nefarium obeundum, haud alia ex re magis, quam mutatae religionis contemptu exortam. Si- quidem deum metu ex mortalium mentibus excusso, simul divinae ac humanae leges convulsae fuerunt; tum quae antea poenae sceleribus coercendis repertae ac constitutae erant, eae innocentibus irrogari coe- ptae: res opesque & copiae alienae legibus olim ac jure tutae, modo libidini obnoxiae sunt ac rapinis violentissimi cujusque: denique us- que eo grassata impunita & effrenis audacia est, ut infimus quisque de plebe, sive apostates perjuriis nobilitatus, aut alioquin mendosus & flagitiis coopertus, non solum faciat dicatve seditiose quidlibet, ac repugnet audacter magistratibus, verum ipse imperitae ac legibus so- lutae multitudinis suffragiis honores assequitur, & administrationem rei-

pu-

(1.) Insignem fraudem & malitiam sceleratissimi bipedum prolixius expositam legere si desid- ras, consulte III. Seckendorffii Commentariorum de Lutheranism Lib. II. Sect. XIII. §. XXXV. ubi inter alia: OTTO PACCIVS, inquit, sive a PAK nobili in Misnia gente natus, & Doctoris legum titulo ornatus, unde vulgo Doctor OTTO vocabatur, inter Consilia- rios GEORGII Ducis erat, & aliquando Cancellarii vicem praestitit, sive, ut se ipsum nominat *Canzley Verweser*. Homo erat versutus, & praeterea prodigus, quo vitio ad alia inductus est. SLEIDANUS quoque sceleratam fabulam a nebulone PACCIO fuisse confictam, non obscure innuit Commentariorum de statu religionis Lib. VI. fol. 64. p. 2.

publicæ capeffit, & impotenter gerit, quisque leges etiam divinas suæ libidini accommodat, minime vero mores suos, ut decebat, illis afformat. Ex tanta illa animorum perversitate miserabile dictum est, quantæ calamitates sint coortæ: primum intestinæ discordiæ odiaque & simultates ac certamina inter se civium; in agris tumultus ac rebellio colonorum, jugum detrectantium; unde bellum fervile excitatum atrox & periculofum, in quo occiforum numerus iniri non potest. Exusta arces complurimæ, ac solo æquatæ; pagi funditus deleti; oppida capta & incensa: neque vero a templis deorum temperatum, quin & illa nefarie diruerentur, donariis sacrilegorum manibus violatis ac direptis. Postremo aut pulsus aut cruci datis agrestibus consecuta est villarum solitudo, & agrorum vastitas & squalor, cæteraque adversa ac clades innumeræ, ac nullum non genus editum crudelitatis florentissimas Germaniæ regiones miserabilem in modum attriverunt. Sed nos querelis præsertim inanibus temperantes, atque ad institutum nostrum reversi, res prospere in Pannonia ab ducibus nostris gestas, dum ad hunc modum in Germania tumultuatum fuit, exponemus.

Posteaquam dissipatæ fuerunt copiæ hostium, ut supra memoravimus, una levi pugna Germani Pannonique potiti eorum castris, ibi aliquot dies substiterunt. Interim Turcæ Valentino negotium mandatum ab regiis ducibus, persequendi Jacobum Tornai, qui in fide comitis Cepusiensis hæctenus permanserat; quorum ille dicto audiens facile Jacobum vicit, cujus deinde arces omnes ac possessiones ultro in deditionem venerunt. Franciscus Homonai cum videret, se proximum bello fore, antequam vim nostrorum experiretur, accepta fide publica, ad duces regios se contulit juratus, se in Regis Ferdinandi illorumque potestate fore. Coorta deinde diutina tempestate, propter continuationem imbrium cum miles sub dio perseverare ægerrime posset, ac cum nihil uspiam hostium in agris esset; exercitus intra mœnia Cassoviæ, unde haud longe castra habuerat, receptus, unum cum prope dimidiato mense sub tectis commoratus est, parte aliqua copiarum tradita Nicolao a Turri, quem supra dictum est adversus Cepusiensem profectum fuisse, arcem illam finitimasque alias, priusquam obsiderentur, in deditionem accepit, excepta Arva, quam asperrimis montibus cinctam, ac tutam naturali munimento, quoniam nihil utique periculi ab ea foret, si hostibus relinquere-tur, nostri duces oppugnandum id temporis non censuerunt. A

Cepu-

Cepusio deinde & Cassovia rursus conjunctæ copię ad Lycavam arcem ductæ fuerunt, quæ haud diu obsessa vi tandem expugnata fuit: cujus quidem expugnatae fama terrorem ingentem intulit cæteris oppidis atque arcibus usque ad Trencinium, adeo, ut aliquot ultro dederentur. Trencinium ad Vagum flumen oppidum insigne erat, & peramœnum, supra quod arx monti imposita, munitissima omnium, quas comes Cepusienis integris adhuc fortunis tenuerat, intra quam plus octingenti homines in præsidio erant. Ea adhuc incolumi, comes Cepusienis non utique spes omnes recuperandi regnum projecerat; quam nostri haud segniter obsederunt, & antequam oppugnarent, oppidum capere adnixi fuerunt, frustra quidem tentata re; quoniam machinæ grandiores, quibus muri sternerentur, nondum admotæ fuerant. Eæ ubi adductæ fuerunt, admaturata est expugnatio, prius globis ignitis intra arcem conjectis, unde pars bona arcis, præcipue tecta ac summæ contignationes conflagrarunt. Eo incendio restinguendo occupati, qui intra arcem erant, oppidanis supplicias venire nequiere. Illis itaque & defendendæ arcis, & extinguendis ignibus intentis, nostri oppidum oppugnare aggressi, id subito captum & direptum incenderunt, quo capto, hostes in arce prohibiti sunt comœtu; qua complures ad dies obsessa, laboratum est rerum necessariorum, præcipue aquæ penuria, quam machinulis ad id factis ex subterlabenti fluvio tantisper haurientes, attraxerunt, dum flumen aquarum diluvio in altitudinem crescens ripas exuperaret. Ibi milites præmiis invitati, montem subeuntes, præcis funibus situlas ac cætera vasa ex arce demissa in flumine merferunt. Capta haud dubie vi arx fuisset, nisi orta seditione militum propter non solum ad diem stipendium, segnius oppugnata fuisset. Interim hostes rerum necessariorum penuria adacti, cum frustra tam diu auxilia usque ex Sarmatia mittenda expectassent, vexatique diutina obsidione, quam videbant non nisi capta arce solum iri, arcem dederunt; unde octingenti homines salvis rebus omnibus inviolati exierunt. Trencinio capta, ac positus in ea justis præsiidiis, exercitus in oppidum novum deductus.

Per idem temporis Pragam venit Petrus Opolniscius, orator Sigismundi Polonorum Regis, ab eo cum ad cæteros principes Germaniæ, tum ipsum Regem Ferdinandum missus; qui accepta fama in itinere, jam ubi Bohemiam attigisset, de impedita ratione comiti-
orum, extemplo nuncium retro misit ad Regem suum, mature cupiens

edoceri, quid sublato Germanorum conventu se facere velit. Cum enim ad omnes Germaniæ principes mandata habuisset, non visum fuit, ea seorsum apud Regem Ferdinandum exponere sui Regis injus. Is cum per multos dies Pragæ domi se continuisset, neque dum propter longinquitatem viarum nuncius ad Regem Sigismundum missus reverteretur, facta sibi potestate a Rege Ferdinando dicendi, primo literas Regis sui ac Reginae exhibuit; quæ mox publice fuerunt recitatae. Deinde utriusque erga Regem Ferdinandum egregiam voluntatem ornata ac venusta oratione explicavit: tum causas attulit, quare usque ad id tempus legationis munere functus non esset, simul orans Regem Ferdinandum, ut præteriti temporis moram, atque etiam futuram, haud sane multorum dierum, patienter & æquo animo ferret. Postremo ubi nuncius a Rege suo cum mandatis rediisset, benigne sibi iterum dicendi faceret potestatem. Ad quæ breviter sic responsum datum est. Imprimis grata esse studia exposita Regis ac Reginae, & jam olim perspectam benevolentiam; nihil se offendi mora, præsertim tam justa ac necessaria; diem præterea, qua Regis sui mandata proponat, ubi reverlus sit nuncius, præstitutum iri. Sub hæc oratores Waidæ Moldaviensis publice auditi fuerunt. Exposuere, quanto apparatu Turcæ bellum iterum adversus Pannonios molirentur; proinde eorum principem ad Regis Ferdinandi auxilia respicere sperantem, promissa tanti Regis minime in irritum casura. His haud multis post diebus, quam venerant, benigne responsum fuit. Commodum dimissis Moldaviæ principis legatis, jam oratoris Poloni nuncius usque ex Sarmatia cum mandatis redierat. Itaque præstitutum ad diem publice rursus sane elegantem ac venustam orationem habuit; quæ tota quidem spectabat ad pacem, & comitis Cepusiensis reconciliationem. Illum quidem regno pulsum, at nondum debellatum esse, nec opibus & auxiliis alienis destitutum; complurimos Ungaros partim occulte, partim etiam aperte illi favere ac desiderio ejus teneri; esse & aliquot principes opibus copiisque perpolentes, qui illum velint reductum, & e quibus multos adjucores ille sit habiturus. Turcarum Imperatorem, non ut fama manarit falsa, ei cum instructissimo exercitu auxilio venturum, aut iterum vastitatem regno illaturum: verum ut illud rursus suæ faciat potestatis, quod anno superiori jure belli occupaverit, & armis sibi vindicet. Quo postremo asserto, quantum Regi ipsi Ferdinando, ac inde cun-

ctæ

etæ reipublicæ Christianæ periculi immineat, facile omnibus appare-
 re. Proinde monere hortarique Majestatem suam, ut pacis condi-
 tionibus æquis a se latis, inita concordia, reconciliari haud gravate
 velit; alioqui nimis magno constituram discordiam, quæ reipublicæ
 Christianæ dissolvendæ causa esset futura. Quod nisi mature bellum id
 componeretur, exitum ipsum declaraturum, quantum boni ex compo-
 sitione eventurum fuerat, ac rursus quantum malum acrerum omnium
 labes & exitium ex dissidio nunc tali impendeat. Quocirca si (quod
 Dii prohibeant) contra spem omnium tum regno Hungariæ, tum ipsi
 Regi Ferdinando adversi aliquid accideret, Regem suum Deos pro-
 testari, id nec consilio suo factum, nec qua alia sua culpa contra-
 ctum fore. Illum non privatæ alicujus necessitudinis gratia, sed pu-
 blici boni, ac pacis suscipiendæ causa tempore tam periculoso hæc
 fidelissime suadere, monere, hortari. Proinde fineret se exorari Rex
 Ferdinandus, ac pacis condiciones vel causa reipublicæ Christianæ
 conservandæ, tuendæque ferret ipse & amplecteretur. Præcipue
 enim verti salutem illius in horum compositione; satisque ac nimium
 sanguinis datum hæctenus Turcis ac reliquis barbaris & immanissimis
 hostibus: quorum ad reprimendos crudelissimos impetus concordia
 opus esse Regum ac principum Christiani orbis identidem assevera-
 bat; hanc vero compositionem vel maximum momentum ad victo-
 riam de immanissimis hostibus allaturam.

In hanc sententiam locuto breviter responsum est: Regem
 Ferdinandum, quandoquidem res cum primis arduas & summi ponde-
 ris proposuisset, de eis maturius deliberaturum, ac dein responsum
 apte redditurum. Inde Rex secum oratorem Petrum duxit in cubi-
 culum interius, assumptis paucis ac primoribus utriusque regni. Ibi
 orator, quæ comes Cepusienis responderat legatis, a Rege suo nu-
 per ad eum de pace missis, abunde libereque exposuit: omnium
 primum, se testem facere Regem ipsum Sigismundum (quo quis esse
 possit locupletior ac majori fide apud omnes mortales?) quod jam in-
 de ab initio accepti regni nullas pacis condiciones recusarit, quas vel
 jactura opum jurisque sui & existimationis fuerat suscepturus; ea de
 re disceptatorem sumi vel Regem ipsum Sigismundum, vel alium
 quemvis principem Christianum, facile se passurum fuisse; quæ tamen
 Rex Ferdinandus semper fuerit aspernatus. Consilia longe saluber-
 rima de regni opibus non solum tuendis, sed recuperandis etiam ar-

cibus atque oppidis, Taurino excepto, quas annis superioribus Turcæ occuparant, hostilem Regis Ferdinandi cum exercitu in Ungariam introducto adventum præpediisse, ac turbasse rem longe pulcherrimam, cunctæque reipublicæ Christianæ maximo bono futuram. Jure itaque luiturum Ferdinandum regni excidium, qui ejus obstiterit salutis ac defensionis. Tametsi vero statim a principio usurpati regni facile potuerit sibi Turcarum arma jungere, eorumque auxiliis niti, se tamen a scelesto fœdere in tota vita abhorruisse, ac tantisper abstinuisse; donec ex literis ac nunciis interceptis repperit, Ferdinandum Regem cum satrapis tyranni ac præfectis de fœdere actitare: tum sibi similis facti necessitatem impositam fuisse, ne utrinque bello appetitus improvise armis obrueretur. Neque tamen ante ad tyrannum super ea re nuncios misisse, quam a suis esset destitutus, ac Regis Ferdinandi armis pene oppressus, usque in intimam Transylvaniam sese abdere fuerit coactus; ac nihil tum oratores suos apud Turcarum Cæsarem aliud egisse, quam quod imprimis salutare foret cum Hungariæ regno, tum cunctæ reipublicæ Christianæ. Præterea a se doceri posse, nihil private publiceque actum homine ac principe Christiano indignum, factorumque rationes apprime honestas ab omnibus probatum iri: denique se compertum habere, oratores a Rege Ferdinando etiamnum apud Turcarum Cæsarem esse, illo pacificatum missos, præter cætera promissa pensione ingentis tributi ex regni Ungariæ opibus conficiendi: postremo se nunquam alias, neque vero nunc, etsi innumeris damnis & injuriis fuerit affectus, pacem ac concordiam abnuisse, & adhuc, modo Rex Ferdinandus idem non detrectet, facile ad omnia descendere paratum. Ad hæc dein calendis Julii oratori Regis Sigismundi responsum redditum est per Ladislaum Macedonium, Varadiensem antistitem ante Regem, circumstantibus in cætera multitudine ex quatuor clarissimis nationibus, lectissimis viris a consiliis Regis ipsius Ferdinandi, Hispanis, Germanis, Ungaris ac Bohemis. Is itaque Regis jussu ad Polonum conversus, ac miram genuinamque præ se ferens honestatem, vultu præterea ad maturitatem composito, talem orationem habuit.

Abunde nuper ex oratione tua, vir spectatissime, inclytus Rex Ferdinandus Sigismundi Regis Poloniæ erga se cum voluntatem egregiam, tum studium ac sollicitudinem de sera nimium pace ac compositione faciunda cum comite Joanne intellexit; quæ quidem ei grata, ut cu.n

maxime unquam fuere. Neque propter necessitudinem, quæ sibi cum Rege Sigismundo intercedit, & eximium erga te favorem, quo mirifice te prosequitur, dilationem obitæ legationis ægre passus est. Ceterum pericula ac casus adversos, quos commemorasti, necessario impendentes, nisi pacem amplexus sit, in animo secum exegit, minime ambigens, quin Rex Sigismundus, ut asseruisti, fideliter admonentis modo ea voluerit a te Regi Ferdinando proponi: cum hoc postulet tum regia ingenuitas & sanguinis ac propinquitatis necessitudo, tum jus exigat fœderis pervetusti, quod Regibus Pannoniæ ac Sarmatiæ semper integrum inviolatumque fuit. Verum haud videt Rex noster, undenam tantum periculorum a comite sit, si eum, ut hactenus fuit, hostem perpetuo sit habiturus. Etsi jampridem ille Turcarum arma sollicitavit, fœdi inhumanique fœderis pactione cum suis ea conatus consociare; tamen non tantam esse inter eos animorum conjunctionem, aut illum tanta facilitate præditum, ut hujus nutu arbitrioque continuo ad arma sit ruiturus. Jam vero ut Turcarum arma rursus in Hungaria increpuerint, certe comes, nisi adjutus sit a Polonis, militum egens ac omnibus præsidii, quibus bellum geritur, exutus jampridem ac spoliatus, altera a parte infesto agmine Hungariam petere nunquam poterit. Ac Regem Sigismundum, tum illius perversissima consilia ac molimenta, tum fœderis jus ac majestatem pie sancteque colendam perpendentem, non admissurum tantum flagitium, ut tam scelestus parricida ac proditor regni quondam maxime inclyti, ejus opibus ac copiis adjutus reducatur, atque iterum patriæ, jam olim illius prodimento ac scelere pene extinctæ & everse, impium ac funestum bellum inferat. Unum illi facinoroso reliquum est tantummodo adminiculum, animus videlicet fraudis ac malevolentie plenissimus, scelerum inquietus machinator, ut audacissimus ad flagitia & insidias muliebrem in modum occultas, ita ad res obeundas ingenue ac fortiter trepidissimus: ex quo ceu perenni fonte manat exitiale virus ac pestilens; quod satius est, ut ab illo jaciatur longinque, quam si receptus sit in gratiam id impune & occulte instillans aliorum mentibus adhuc sanis, eos scelerum contagio imbutos corrumpat. Quare longe præstat illum hostem quam insidiatorem experiri; & tutius fuerit odium sustinere apertum illius absentis, quam parendi studio simulato periclitari. Haud vero ignorat Rex noster Turcarum vires & effrenatam potentiam, qui, quo animo Hungariam sint aggressuri, Rex tuus nunciavit, admonens, nullius quamlibet exigui hostis, nedum potentissimi ty-

ranni vires contemni oportere. Id sane Rex noster jam olim in animo agi-
tans, antequam e Pannonia in Germaniam rediret, accurate rationes iniiit,
quibus & fines regni tutaretur, & hostium copiis, si quæ ingruerent,
obviam iret, partim suis ipsius & subditorum armis fretus, partim
auxiliis principum ac nationum Germaniæ, quæ ultro illi suppetias es-
sent venturæ. Porro quod ad se attinet, nihil laboris ac curæ est omis-
surus, quo vim externam & hostiles impetus procul avertat; & anni-
xurus est summa ope, ut ne latum quidem unguem ab instituto majorum
Cæsarum ac Regum discessisse videri possit, aut ab avitis virtutibus de-
generasse; qui tot regna ac nationes Christiani nominis non solum pruden-
ter ac magnifice regendo temperarunt, sed etiam præclare ac fortiter tu-
tati sunt, & regnorum fines longe lateque protulerunt. Cæterum nihil
prius duxit & antiquius, quam ut eradicaret penitus & revelleret se-
mina ac perniciosum fomitem dissensionum & civilium bellorum; quo-
rum alia opera sua sublata, alia pactis induciis suspensa interceptaque
sunt. Interea omnem curam ac studium eo impensurus, ut quoad ejus
fieri possit, odia, similtates, & causæ intestinæ discordiæ cunctorum ex
animis excerptæ aboleantur. Hoc vero mirum videtur sibi, qui putet
Rex Sigismundus, cum comite Joanne a se nondum debellatum esse, cum
dissipatis illius copiis, castris exutus, ac vix postremo fuga elapsus, re-
gno coactus sit excedere, & se abdere usque in Poloniæ latebras; quem
juxta fœderis rationem utique a Rege Sigismundo receptum non oportuit:
quo diserte cautum est, ne Regis alterius hostis apud alterum in regno suo
receptum habeat, neve armis, aut qua re alia adjuvetur. Quocirca ni
velit iniquitatis coargui, & haberi fœderum contemptor ac ruptor, in
parricidam ac tyrannum exempla aut ipse edet, aut dedere illum non
recusabit, aut, quod levissimum videtur, exigat finibus regni sui teter-
rimum hominem, facem & incendium patriæ, regni que opulentissimi
eversorem, labem ac perniciem reipublicæ Christianæ, & junctum fœ-
dere scelesto Turcarum Imperatori. Jam vero ut sint aliqui, qui re-
bus illius studeant, eumque cupiant ac velint reductum, ii profecto ne-
que ita multi sunt, neque tam pollent publica fortuna ac privata, ut
illorum ope erectus quicquam audeat, aut possit moliri: quem si adhuc
incolumi fortuna illius, & rebus omnibus integris, defendere servareque non
potuerunt; qui obsecro, accisis jam omnibus copiis atque opibus, profliga-
tum, ejectum, ac omnium egenum, sunt reducturi? Sed & illi, qui-
cumque adhuc delitescunt in Ungaria factiosi, propediem regi nostro ju-
stas

stas scelerum pœnas sunt daturi. Quocirca jure suo Rex noster flagitat ac petit a Sigismundo Rege, ut se ad hoc negotiũ sic accommodet, ne præbeat occasionem ullam de se juste querendi: sed violati fœderis crimen, capto, aut dedito hoste, aut saltem ejecto ex regni finibus sui, mature devitet: alioqui nequicquam Deum atque homines testes civerit, id a se factum sedulo, scilicet concordie ac pacis ergo, callide nimis, si quid adversi accideret, culpam ejus in Regem Ferdinandum inclinaturus; a qua tantum abest, ut non solum occasio nulla ab eo præbita sit ad sollicitandum statum reipublicæ Christianæ, aut turbandam ad quietem publicamque tranquillitatem, sed etiam præclare se meritum de omni Christiano nomine, jure optimo gloriari potest: cum alias propter res multas, tum quod Pannoniæ regnum Tyrannide ejus oppressum liberarit, qui impia, sæda & inhumana pactione sibi arma Turcarum conciliavit; præter tributum nummarium hominum liberorum etiam captiva corpora decimo quoque anno decimam partem abducenda in servitutem ultro daturus. Turcarum exercitum, quoties in finitima regna incursurus veniret, tutum illis quolibet & apertum transitum daturus, commeatu juvaret. Proinde etiam atque etiam cogitet rex Sigismundus, & secum in animo exactius perpendat, quantum discrimen famæ & existimationis suæ adierit apud omnes principes Christianorum, si patietur hominem insane ambitiosum, ac civilium bellorum fontem, & seminarium dissensionum, turbandam ad pacem & tranquillitatem Christianæ societatis infelicissime natum, diutius in regno suo versari, alique & foveri pestem publicam. Illic tantummodo, cæterum nusquam in toto terrarum orbe sibi latebras adeo tutas atque opportunas repertas esse; ubi in otio ac convictu sui similium ultro citroque commeantium nihil non malorum excogitare ac moliri possit, cuncta explorando, ac nova semper consilia adversus patriam consilando. Proinde si aut latrocinetur ille, aut damna illinc & clades intulerit Ungariæ, non Ferdinandum Regem in causa futurum, qui jampridem ad maleficcium illi omnes facultates & occasiones, ita ut ne scintilla quidem belli relicta fuerit, præcidit, sed penes Regem Sigismundum culpam omnem fore, quis ambigat? qui illum hostem reipublicæ Christianæ, ac majestatis reum, Turcarum denique socium & amicum jam inde ab pueritia in regno suo receptum, contra jus fasque omne fovet, benigneque amplectitur & tuetur.

Post hæc præfectus curiæ Hungariæ Nicolaus Tourocius vir integritatis eximiæ, quoniam Opulnilius in oratione sua visus erat,

infi-

infirmulare perfidiæ nonnullos ex Pannoniis, quos comitis rebus impendio favere asseveraverat, cum ab reliquis consiliariis paululum digressus ante oratorem constitisset, hæc sane pauca effatus est: *Magno quidem cum animi dolore, politissime orator, audivimus, falso persuasum esse Regi Sigismundo, Hungariæ nobilitatem in Rege suo colendo parum firmis animis esse, venisseque illum in dubium de illorum erga Principem ac Regem suum fide & observantia; cum profecto vix ulla sub sole natio æque principem suum amet observetque, ac Pannonia gens. Nemo quidem omnium ex illo die, quo inclytus Rex Ferdinandus regni gubernacula adeptus est, ad comitem Cepusiensem concessit; quin contra permulti ab illo discedentes, e vestigio gratiæ, voluntatiq; Regis nostri se permiserunt. Quare Regi Sigismundo totius Hungariæ nobilitatis nomine, quaeso, non gravate dicās: Hungaros ea animorum constantia esse & integritate, ut opes omnes, & sanguinem, si necessitas postularit, pro salute Regis sui effundere sint parati, nihilque admissuros, in quo levitatis ac præsertim temerariæ fidei condemnari possint.* Inde in Regium cubiculum regium deducto Opulniscio, introque vocatis selectis utriusque regni consiliariis, ad exposita a legatis comitis Cepusiensis apud Sigismundum Regem, tale est responsum redditum. Cum exploratissimum habeat Rex Sigismundus jus, quo regnum Hungariæ ab interitu Ludovici, Pannoniorum Regis ad Ferdinandum sit devolutum, præcipue ex fœdere inter divum Fridericum Cæsarem, ac Regem Uladislauum jam olim facto, ac dein renovato a Maximiliano Imperatore; addito præterea jure uxorio, quo Regina Anna in regnum legitime succederet: quæ sublato fratre, hæres & unica & indubitata erat: ipsum ex fœderum conjunctione inter Reges Pannoniæ ac Sarmatiæ, jam aliquot ante sæculis initorum, ad ferenda auxilia Regi Ferdinando etiam adstringi, tantum abesse, ut hostis ejus in regno suo ex Ungaria jam pridem ejectus, receptum habere debeat. Porro quantum veritati dissona sint, quæ comes Cepusiensis per legatos apud eum more suo ementita exposuit, vel ipse, si quicquam in eo integri esset ac sancti, testem præstare utique posset locupletissimum: statim ab accepta regni clade & morte Regis Ludovici benigne admonitus, ut in officio permaneret, neve pessimo exemplo quicquam novaret, regnumque vi, fraude, aut qua alia injuria appeteret. Sed, ut ingenia sunt malevolorum & ambitiose petentium imperia ac dominatus, ille sceleris & amentiarum plenus, ad sibi negata ob-

nixe tendere; neque ullo modo cohiberi potuit, quin derepente sacrilegi more arrepta corona, regium sibi nomen ac potestatem usurparet. Tamen si vero minime decebat Ferdinandum Regem jure agere cum comite sibi subjecto, tamen, ne ulla occasio pacis tuendæ omiffa esse videretur, ac imprimis, ut morem gereret Regi Sigismundo, facile est assensus, ut illius legati, Olomutium hanc obrem missi, de jure utriusque cognoscerent. Præterea non intulit prior Ferdinandus arma comiti; verum ille, mota deorum hominumque reverentia, ac legum contempta, denique violato jurejurando, dementi ambitione impulsus, regnum toties affectatum ac postremo a se proditum, per summum scelus & injuriam occupavit: quod quî potuisset ille adversus arma potentissimi hostis tueri, ni externæ vires quæsitæ fuissent, Rege interempto, & clade accepta incomparabili, illata vastitate miseranda, ac cæde edita mortalium complurimorum, atque infinita hominum multitudine in servitutem abstracta: expugnatis dein arcibus ac munimentis regni, quo armis ac præfidiis omnibus nudato, nihil egentius esset ac spoliatus? excepto illo detestabili fœdere cum Turcarum Imperatore, procurante id Hieronymo Lascone homine Polono, ac Regis Sigismundi aulico officario, cujus scelestæ opera sic inter Turcam & Joannem Cepusiensem de pace convenerat: ut hic quotannis centum millia aureûm nummûm Imperatori Turcarum penderet, cæterum decimo quoque anno decimam partem hominum utriusque sexus darét: arces præterea Syrmienf. CCC. millibus aureis redimeret: postremo transitum præberet per regnum ac fines suos exercitui Turcarum quamlibet in Christianorum provinciam, eumque exercitum comœatu juvaret (1). Sibi itaque dissentit, ac mendacii manifeste coargui potest comes Cepusienfis, qui antea cum factus sit, cum Turcarum Imperatore se fœdus pepigisse, rursus id inficiatur, aiens, haud unquam in animo statuisse, cum hoste communi Christianorum, tamen si potestas ejus sibi facta sit, fœdera inire. Agitant nimirum hominem & stimulant furia Regis Uladislai ac filii, & germani fratris sui, ut mentis minime compos, quid cogitet aut loquatur, quid consilii caperet, aut quid agat, ac quo se postremo

L

ver-

(1) HIERONYMI LASKI Palatini Siradiensis Historiam arcanam legationis, ad SULEIMANUM Turcarum Tyrannum nomine Comitum Scepusienfis susceptæ, ex libro manuscripto in lucem protulit MATHIAS BELIUS, Pannoniorum omnium, qui demuncunque ingenio & literis illustrare patriam adhuc studuimus, facile princeps, Adparatu ad Historiam Hungariæ Decad. I. monum. IV. ubi pacta scelesti fœderis, modo ingenus scripta sunt, paulo aliter roncionata reperies.

vertat, ignoret. Jam vero per fidem, quæ vanus ille & mendax proferre poterit literas Regis Ferdinandi ad Turcam ac satrapas illius missas, quæ nunquam scriptæ fuerunt, nisi quas ipse confinxerit? quemadmodum anno superiori apud Transylvanos ab illo factum reperimus: quam ad rem usus fuit opera Mathiæ cujusdam Literati. Quocirca neque satis honestas esse actiones ipsius, nedum Christianas, vel ex fœdere licet cognoscere cum Turcarum Imperatore, jam pridem ab illo percusso. Certe principis nomine indignissimum esse illum satis constat, quod imprudentissime ac nefarie assumpsit: quandoquidem privatum illum, tenuique & pene obscuro loco nasci contigit; utpote qui neque principatum ullum, neque alium Magistratum legitime & auspicato adierit, quem proditione ac scelere partum, postremo intolerabilis magnitudine tributum, inauditaque immanitate obtinere conatus est, cum tam scelesto parricidio: qui confestim interempto Rege Ludovico, Ferdinandi Regis jure successionis subditus, non solum dicto audiens fuit, sed etiam ambitiose regnum appetivit, & appetitum furore atque amentia impulsus invasit & occupavit. Nulla ineundæ concordiæ ac gratiæ ratio, ac ne tenuis quidem prætextus inveniri potest; quo postremo reconciliato, haud aliud quicquam expectandum ab eo fuerit, quam quæ Wladislao & Ludovico acciderunt: quorum alterum in omni vita anxio, afflixit, & ad extremum curis confecit; alterum in acie fortissime pugnantem pro laribus ac focis & opibus suorum, cum potuisset mature suas vires cum illius copiis conjungere, Suffetiano more exemploque destituit, ac veluti hostibus mactandum obtrusit: quæ causâ nimirum fuit tantæ illius cladis ac populationis miserandæ, consecutæque vastitatis, unde tanta rerum inopia repente fuit in toto regno, ut ex Austria necesse sit hodie quoque Pannoniæ, alioqui fertilissimæ terræ, annonam suppeditare. Quapropter si cum rebus suis tum existimationi & famæ Rex Sigismundus consultum probe volet, sine controversia illum aut dedat, aut regno exigat: ne pessimæ rei exemplo alii proceres in spem impunitatis veniendo, divinis humanisque legibus spretis, ambitiose per scelus ac fraudem sibi regna ac principatus, oppressis legitimis successoribus, vindicare audent.

Eodem die datum fuit responsum legati principis Moldaviæ. Interea missus est ad Regem Sigismundum Joachimus Mulzanus, vir & bello egregius & Latini sermonis elegantia præpollens, qui anno superio-

periori magister equitum in exercitu fuerat. Is paulo asperiori oratione usus, primum in Regis patrumque confessu questus est, non factis integre Regem ipsum foederis pacta, atque a se pluribus nunciis ac literis promissa, tueri; quando Regis Ferdinandi & regni Hungariae hostibus non solum impune liceat in Polonia versari, & ultro citroque commeari, conciliabula ac secretos coetus habere; sed etiam ad spem recuperandae tyrannidis accensos militem Polonum conscribere: quae res utique suspicionem injicere possint ab alienati Regis Sigismundi animi ab amicitia ac foedere, a majoribus suis sanctissime culto. Ideoque etiam atque etiam monere & hortari, ut ea mature Rex prohibeat, & ex foedere hostem dedat: alioqui, si damnum aut clades ulla regno Pannoniae illata foret, jure Sigismundum ea praestare oportere. Quare non dubium responsum redderet, ac se vel amicum, quod maxime optaret Rex Ferdinandus, vel hostem, quod omnino nollet, aperte & ex professo gereret; fictam amicitiam infestis hostium animis plerumque perniciosiorem esse. Haec accusatorio pene spiritu cum dixisset, ab Rege sic responsum est: Carolum Caesarem & Ferdinandum Regem, quam ipse sit, longe potentiores principes, nequisse ullius severitate edicti ac poenarum metu Germanum militem continere, quin ad Gallum, hostem ipsorum, saepenumero militatum ierint; neque potuisse compescere sectas nefarias & execrandas ex Luthero ortas: non igitur sibi crimini dandum esse, si pauci ac perditii homines Poloni, se insciente, clam ad comitem Cepusiensem transiissent. Jam pridem edicto vetuisse, ne quis Polonus adversus Ungaros sub Joannis Cepusiensis auspiciis mereret. Caeterum se & foedera antiqua summa cum fide, & Regis Ferdinandi amicitiam officiose culturum, atque adversarium illius non ulterius in Polonia, aut alia ulla in regni ditione sui passurum commorari. Exin Mulzanus primam responsi Regii partem, quatenus Germanos ac Caesarem spectabat, diluit exprompta occasione ac refutavit. Jam inde ab aetate Julii Caesaris usque ad nostram memoriam tanto in pretio fuisse Germanos, ut persuasum fuerit multis principibus, magnum ad victoriam momentum adversus omnes nationes, quae sub sole sunt, adferre militis Germanici praesentem virtutem. Sic usum ipsum Caesarem Germanorum in bello civili opera, quos mercede accersitos habebat: sic complures Imperatores illos corporis sui custodes ac satellites adhibuisse: sic hodie quoque Gallum, aliosque potentissimos Reges

ac principes Germanorum viribus niti. Præterea vero innumeros esse populos Germaniæ, eosque diversis a principibus regi, quo minus unus imperio exacte adeo contineri possint. Cum hæc, tum alia locutus, Regi ac primoribus regni haud sane displicuit: qui Cracoviæ per aliquot dies commoratus, magno apud omnes in honore fuit, ac dein liberaliter honesteque ornatus à Rege, Pragam feliciter obita legatione rediit.

Sub idem tempus venerat Pragam legatus principis Moscovitarum Basilii; qui subito auditus, inter cætera domini sui fidem atque operam pollicebatur Regi Ferdinando, ac literas exhibuit, petiitque commeatum & synodia, per Germaniam ad Cæsarem Carolum profecturus; quo iter tutius expeditiusque conficere posset. Operæ pretium est observare ritum, quo utuntur salutantes regem aut principem externum. Inclinantes manum prius contacta terra exosculantur; dein ad principem adeunt, manuque illius præhensa, retro citato gradu, nihil dissimiles currentibus, ad locum, unde progressi fuerunt, festinant, ac iterum terra attacta dextræ osculum ferunt. Tum firmato gradu unus ex eis princeps, cui legationis munus injunctum est, usus interprete, mandata principis sui sermone barbaro & inculto expromit.

Joannes Cepusiensis apud Polonos delitescens, ut est iniquies animus malevolorum, nondum spe omni abiecta recuperandi regni, statum Ungariæ turbare conatus occasione absentis Regis Ferdinandi, qui tum in Bohemia res sapienter & commode administrabat, ad Mincowiz in Germaniam pecuniam transmittit, unde militum manu parata, copias qualescunque ad se in Sarmatiam adduceret, cui Poloni ultro per suos fines transitum essent daturi. Fecerat tumultus aliquantum ac terroris inopinata militum colluvies; verum re provisâ, Rex Ferdinandus Lusacis ac Silesiis circum ea loca, per quæ erat transiturus, ex templo arma imperat: quibus evocatis, ac jam per eos fines opportune dispositis, Mincowiz traducere suas copias inferiores nequivit, repressusque est subito conatus hominis perfidia nobilitati ac flagitiosi. Quamobrem ira accensus deinde non belli, sed latrocinii ritu Lubisiensis episcopi oppidulum, violentiæ improvisæ irruptionis opportunum, cepit, diripuitque. Inde dilapsis militibus, interposita fide publica, ad Regem Pragam cum se venturum propter causæ dictionem recepisset, mox promissi pœnitens, ac perfidiæ conscius sibi suæ, veniendi propositum præter spem omnium mutavit. Apud Brunam Moraviæ oppidum cum anabaptisten quendam

dam in vincula coniecissent magistratus, reliqui pariter sibi culpæ conscii consilium cepere, quo pacto concitato tumultu vinculum illum carcere eximant, priusquam tormentis laceratus alios prodat. Placuit interdum contiguas carceri ædes incendere; id quidem incendium latius debachatum est, eo absumtis domibus prope viginti: inde jam ubi carceri immineret ignis, extemplo captivi omnes soluti dimissique fuerunt, qui utique restinguendo incendio non infidelem atque haud segnem operam præstiterunt. Re deinde patefacta, unus ex conciliabulo pernicioso captus fuit, per quem & tam fœda coniuratio detecta fuit: reliqui in illa trepidatione fuga dilapsi, cum quibus & ille anabaptistes evasit. Martinus, præpositus Cunicensis, iussu Regis in vincula ductus est. Is ex Sacerdote monachus, mox ab ordine suo desciscens, sanctimoniam, quam antea incestaverat, uxorem duxit; aliam quandam, suæ nefariæ libidini adversantem, fame necavit: nonnullis a se compressis infanticidia procuravit. Nec vero tot infamis flagitiis bonis & arce aliquamdiu cedere volebat, frustra a Ludovico Rege propterea sæpius missis legatis. Porro post interitum Regis, arce provincialibus sub tempore interregni tradita, pagus ei unus assignatus est, & annumerati mille aurei. Præter cætera vero impie facta, & quod donaria averterat ab templo suæ fidei commissio, & ipse retinere se detestabili ritu passus est, & alios retinuit. Hic aliquoties tormentis atrociter excruciat, optimatum precibus, quo minus vivus igni cremaretur, obtinuit, ut apud Episcopum Olomucensem in vincula conditus reliquum vitæ consumat.

Admaturabantur comitia, jam regni primoribus Pragam reversis; quo & comitis Palatini frater Fridericus, princeps honesta ac liberali specie, & ingenio vir maturo, circiter ducentos equites in comitatu secum adducens, pervenit, à Rege Ferdinando usque ad secundum lapidem obviam prodeunte, honorifice exceptus, & usque ad urbis mœnia deductus fuit, ubi ducente in urbem via, princeps Fridericus Pragam intravit. Rex salutato illo recta in arcem reversus est. Porro ille tertio die, quam venerat Pragam, Regem cum splendido admodum comitatu adiit ac petiit, ut primo quoque tempore pro fratre suo ac se quoque, data fide, iurandum, ut mos tenet antiquus, apud Regem diceret; nimirum propter oppida atque arces complures, quas in Bohemiæ regno fitas, jure hæreditario possident, Regi haud secus atque cæteri regni incolæ idcirco obligati: pollicitus

est cum se, tum fratrem Palatinum eam fidem Regi ac regno præstiturum, quam jure deberent, & Regibus olim Uladislao ac Ludovico præstitissent. Locutus vero est per interpretem; ubi inter cætera gratulati sunt uterque frater Regi Ferdinando de regni adeptione, omnia illi læta adprecantes. Cui responsum est, gratam esse hujusmodi gratulationem; propter vero res arduas ac negotia ponderosa, quibus Rex distineretur, non posse dicendo juramento in alterum diem, ut petierat, tempus dari; verum locum diemque non ita multo post ei præfinitum iri. Interim coeptus est agi conventus; Rex miratus est de nobilitatis infrequentia: quæ, quoniam sero indictus erat conventus, rarior quidem aderat, cum proceres regni fere omnes præsto essent. Quibus Rex hæc proposuit: primum de magistratu creando, qui pro Rege esset, si trahentibus externis negotiis, discedere ex terra Bohemia ipse & abesse aliquamdiu cogeretur. Proceres id negotii Regi permiserunt, vel hoc illius arbitrii esse dictantes, qualescunque magistratus crearet, illis obedienter se parituros. Verum cætera nobilitas Proregi adjungi collegam optabat alterum sui corporis, ne unius veluti imperio premeretur, qui lectus ex optimatum classe perpetuo summum magistratum obtineret. Postea de moneta agitatum, & argento signando: ex re regni videri, si uniformis per omnes ditiones suas a regno cuderetur. Secturæ argenteæ idcirco repetitæ, quas hætenus pignore acceptas nobiles viri a Schlig obtinuerant. Postquam de his aliquandiu consultatum fuit, non obscuris de causis placuit conventum dimittere, qui usque in mensem insequentem prorogatus est. Privatæ interim lites discussæ, ac res judicatæ fuerunt. Interim diadema regium, sive corona magni ponderis ac pretii ex arce Karlstein, (Latine Caroli saxum recte appellaveris) advecta in pilento, aureo panno obducto: conceptaculum item cum aureo tegumento impositum in currum erat, in quo corona ipsa ac una sceptrum, & globus aureus, & ensis vagina inaurata conditus continebantur. Circa vero currum pedibus ingrediebantur quatuor optimates torquati, holosericis induti, quorum custodiæ corona perpetuo demandata in sacello divi Wenceslai reposita fuit. Itaque die præstituto Palatinus in arcem ex urbe accersitus, cum splendidissimo comitatu præsto fuit. Ibi sacris rite peractis, Rex in proximum aulae conclave secessit,

comi-

comite Palatino in alterum e regione deducto; ac continuo regiis insignibus, & augustissima veste indutus, atque imposita capiti corona mox egressus, procerum & purpuratorum choro stipatus contulit se in folium temporario in suggestu aureis pannis confratum. Quo commodum assidente, nuncius a Palatino missus iterum oratum venit nomine principis sui, ut sibi liceret, pro se ac fratre suo apud Regem iuramentum dicere, quo dicto, consensu Regis, arces & oppida, quibus in regno Bohemiæ potirentur, ipsi regno Regique fideles pacate obtinerent. Inde missi, qui Palatinum adduxerunt primores regni. Is per aulam refertissimam hominibus honorifice deductus, ubi proxime Regem venit, in genua procidens, ac manibus in Regis manus infertis, præeunte verba Adamo a Novadomo cancellario regni, iusjurandum conceptis verbis dixit. Similem in modum oratores ducum Bavarix, Palatinorum Othenrici ac Philippi, Wilhelmus comes ab Ortenburg, & reguli duo admodum adolefcentes Lantgravii a Leuchtenburg, a patre missi jurati fuerunt, præeunte verba Georgio Loxano, regio secretario. Post hæc Rex equites auratos complures creavit, inter quos & duo illi reguli fuere. Inde Rex in conclave reversus, deposito regali ornatu & augustis insignibus, Palatinum ac regni proceres lautissimo prandio accepit. XV. Calend. Sept. Balthasar præpositus ex Waltkirch, qui apud Cæsarem Carolum pro cancellario fuit, naviter ac summa cum fide, absente . . . functus, tum ab ipso Cæsare ad Germaniæ principes cum mandatis missus, Pragam ad Regem Ferdinandum venit; ubi aliquot dies commoratus, in privato consilio variis arduisque de rebus cum Rege agitavit: qui e Bohemia postea ad Saxonix principes reliquum legationis munus obiturus, profectus est. XI. Calend. Septeb. redintegrato conventu, Rex iterum postulata proposuit sua: primum de magistratibus creandis, qui se absente res regni administrarent: dein ut sibi integrum esset, coemere omne argentum & cudere monetam: postremo arces a majoribus oppignoratas redimere. Magistratus ad plebis petitionem, ut supra dictum est, duo creati, adjunctusque est collega Proregi ex corpore nobilitatis; cum antea semper unus ex classe optimatum rebus regni, absente Rege, præfuisset. De signando argento, Rege in Austriam reditum admaturante, nihil etiamdum poterat constitui. Antequam Praga discederet Rex Ferdinandus, ex regia in curiam civitatis, comitantibus regni primoribus, descendit.

scendit. Ibi motis senatu, præter unum & alterum, omnibus, quibus res civitatis ante se permissæ fuerant, novos magistratus creavit, nihil proficiente intercessione ac populi suffragiis. Deinde in novam civitatem, quæ contigua est veteri, profectus, similiter novum & alterum senatum constituit. Annis quippe superioribus, permissu Ludovici Regis, ex duabus unam civitatem fecerant, iisdem utrobique legibus usi, ac fossam, quæ inter utramque fuerat, implerant, vallo dejecto: quam nunc reficere cogentur, nullis, tametsi assiduis & magnis precibus obtinere potuerunt, quo minus Regis Ludovici permissio rescinderetur. Ex iis, qui moti fuerunt senatu, quidam animi dolore, ut opinor, ignominia impatiens, paucis diebus quam magistratu abire coactus fuerat, resti collo interstricto, sibi ipse mortem conscivit.

Jam Viennam Rex Ferdinandus redierat, cum allatæ sunt laureatæ literæ summi in exercitu Cæsariano imperatoris ad ipsum Regem de Gallorum clade maxime omnium admirabili: qui toto fere regno præter urbem Neapolim potiti, sublato tum e medio morbi vi duce eorum, soluturi obsidionem, a Cæsarianis opportune ex oppido eruptione facta, ad unum omnes cæsi aut capti fuerunt. Milites cum singulis vestibibus inermes dimissi, usque ad fines regni, ne noceretur eis, deducti fuerunt. Marchio Salutarum Averfæ (id enim oppidum Galli in fuga, Capua exclusi, occupant) deditione facta, captivus retentus est: itaque totum illud regnum temporis puncto rursus in Cæsaris potestatem venit. Attulit sane magnum momentum victoria tam insperata, maximeque memorabilis Regi Ferdinando ad res feliciter gerendas. Jam enim & Polonis & comiti Cepusiensi animi majorem in modum creverant, ubi auditum fuit, res Gallorum in Italia superiores esse: quocirca ipse comes, Polonorum auxiliis fretus, & armis perpaucorum, qui proscripti a Rege Ferdinando fugientem illum ex regno secuti fuerunt, jam & spe recuperandi regni erectus, rursus bellum apparare cœpit, ac conscriptis copiis numero ad III. milia, sub autumnus tempus fines regni ingressus, latrocinari magis, quam bellum aperte gerere visus est: ubi Cassovienses, desertos ab equitatu, aliquanta clade affecit. Inde circa plurima loca quoquo versus perpopulatus, omnibus, qui in fide Regis Ferdinandi permanissent, horrenda minitari. At altera a parte apud
Croatas

Croatas Joannes Bomphi, qui & ipse in fide Cepusienſis comitis permanſerat, certior factus de reditu comitis cum haud contemnendis copiis ſuorum & auxiliis Sarmatarum, ac jam fines regni ingreſſum cuncta novo tumultu implere, res apud Dalmatas turbare conatus, DC. equites, peditum ad III. millia extemplo coëgit, inſeſto agmine proximum quemque, qui Regi Ferdinando pareret, appetiturus. Eum Ludovicus Pekri ingentis animi vir cum CCC. equitibus, ac peditatu circiter DC. hominum, Regis Ferdinandi auſpiciis ſecundiſſimis, qui haëtenus parva manu hoſtium ingentes copias fuderat, conſiſus, audacter nec ſane inſeliciter aggreſſus, primo concurſu proſligavit, complurimis interfectis, captis vero amplius ducentis: inter quos erat . . . . a ſecretis comitis, ex quo conſilia ac machinationes & occulti hoſtis conatus explorati cognitique fuerunt. Paucos vero poſt dies quam Viennam reditum eſt, ex Bohemia venit eodem Mathæus Cardinalis, archiepiſcopus Salisburgenſis, princeps animi ſapientis & excelsi, rerumque uſu & admirabili induſtria pollens, ac cum dictis tum factis apud omnes mirum in modum gratioſus, qui jam inde ab ineunte ætate divo Cæſari Maximiliano aſſidua ac fideliffima opera interviens, pro amplificanda & gloria & fortunis inclytæ Auſtriæ domus, res plurimas & maximas adminiſtravit; cum obeundo graviffimos labores, tum pericula intrepide capeſſendo: cujus quidem Cæſaris eximia benignitate, ſed magis ſuapte virtute, quaſi per gradus mature ad tantum honoris opumque ſaſtigium merito pervenit, eundem animum, obſervantiam ac ſtadium erga optimos ac potentiffimos nepotes ſacratiff. Cæſarem Carolum, & inclytum Regem Ferdinandum conſtanter obtinens. Huic Rex uſque ad alterum ab urbe lapidem occurrit, virumque omni verborum honore proſecutus ad unctum lateri ſuo in urbem introduxit. Subſecutus eſt hunc Gabriel, comes ab Ortenburg, qui certis de cauſis Praga in Germaniam a Rege miſſus, conſectis naviter & ex ſententia negotiis, ſuæ curæ ac fidei commiſſis, optimum operæ pretium fecerat: huic uni omnia naturæ ornamenta ac dotes mirabiles abunde ſunt. Magiſtratus, quos ſibi haëtenus mandatos geſſit, ita adminiſtravit, ut majore ſemper & poteſtate & honore dignus habeatur; acri eſt & impigro ingenio ac ſolertia, ut agnoſcas in eo gentis acumen: proſus multus decor in eſt dicenti ac quidvis agenti.

M

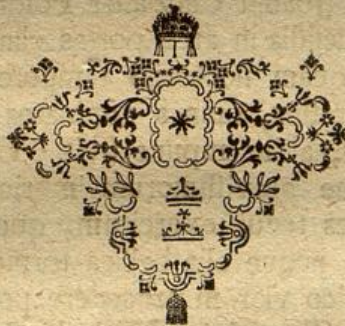
cum

cum evocatis ad subitum tumultum agrestibus, Turcarum ad sex millia profligaverunt; prope arcem Wolau ad amnem Bresnitium ante noctem certamen initum tenebræ dirimerunt; in quo prælio desiderati sunt milites viginti quinque, agrestes circiter viginti, Turcæ prope quingenti interfecti, complures viri & equi graviter fauciati. Id postea ex captivis compertum, cecidisse inter cæteros Mostarcum copiarum ducem. Hostes diffusi viribus, antequam fugæ sese mandarent, sub noctem, quicquid captivorum habebant, neque sexus, neque ætatis habita ratione, obruncaverunt, edito exemplo in miseros inhumanæ crudelitatis. Luna dein exoriente, nocte sublustri, in fugam sese omnes conjecerant, primo incurfu repulsi nostri equites ab hostibus fuere; ubi retrocedens N. Banus forte in peditum agmen incidit: quem mox equo dejectum quidam accensus ira miles, faciem illius feriens, deformi vulnere dehonestavit. Dum captivi Christiani jussu ducis interficerentur, nonnulli Turcæ sive amore, sive miseratione adducti, aliquot scæminis pepercerunt, quas in acervo occisorum pro interfectis composuerant. Earum deinde indicio cadaver ducis Turcarum raptim humatum milites nostri eruerunt. Non scæda solum sed & miserabilis visu cædes captivorum fuit. Matrum vel uberibus abscissis, vel utero adaperto fœtus immaturos prominentes cernere erat. Aliquot locis infantes vivi, occisarum matrum pectori advoluti jacebant, mammam famelici appetentes, ac flebili vagitu exanimes inelamantes. Atrox pugna fuit, Turcis principio minime referentibus pedem; quos in fugam, deinde actos nostri insequi, peditatu tardius procedente, nequierunt, equites tamen longius insecuti, extremum fugientium agmen carpsērunt. Eodem tempore Rex conventum edixerat primoribus regni ad III. Id. Octob. Pofonii. Convenerunt eo primi quique præstitutam ad diem; quorum adventu nunciato, Rex Pofonium Vienna descensurus, lecta capita civium quinquaginta cum tribus senatoribus corporis custodes ad reliquum satellitium adjunxit, ac Pofonium effusa obviam multitudine populari, cum honoratissimo quoque ingressus mox arcem ascendit, ibique quamdiu Pofonii fuit diversatus est: quo & regina Maria paucis post diebus ex Ovaro se contulit. Consultatum est cum aliis de rebus, tum de hoste Cepusienfi; qui jam in intimam Hungariam irruperat, comparata manu perditorum hominum, ut ante demonstravimus, opera potissimum

Hie

Hieronymi Lasconis Poloni; qui nuper a Turcarum Imperatore reversus, metu promissi ingentis auxilii, & fœderis inter Cæsarem & Joannem pacti, regnum ad defectionem compellere nequicquam tentavit. Erant præterea in exercitu Joannis, qui nondum ab ejus fide discefferant, cum eo proscripti. Itaque Pannoniæ fines infesto agmine ingressus, circiter IIII. millia armatorum secum introduxerat. Principio aliquid terroris fecit imparatos & inopinantes aggressus; adversus quem novum exercitum conscribens Rex Ferdinandus nec numero nec viribus inferiorem hostilibus copiis misit: cui ducem præposuit Joannem Caczianer, qui antea secunda aliquot prælia cum hoste fecerat, eumque regni finibus ejecerat. Quatuor millia peditum, equites gravium sexcenti, levium armorum mille derepente coacti ad hostem iter maturaverunt. Cum vero res arduæ necessariæque, sed præcipue expeditionis ac belli adversus Turcas suscipiendi cura Regem in Germaniam revocarent; digressum Pofonio bona pars procerum Hungarorum Viennam usque profecuta est, præcipue contententium de bonis hostis Joannis jam olim inter se partitis: quibus idcirco non satis recte conveniebat; quamobrem Rex inter illos disceptator fuit. Joanni Caczianer Pofonio recta Trencinium profecto Bohemica præsidia in arce portas clauferunt, cui & arcem tradere recusarunt; quam nocturno tempore Caczianer dolo cum CCCC. peditibus ingressus, omnes inopinatos & facile cepit, & captos, exceptis ducibus, abire impune sivit. Corruptissimæ tum fuerunt viæ continuatione gravissimorum imbrium diuturna; qui casus in complurimos dies tenuit exercitum, quo minus progredi posset: neque machinæ, neque alia bellica tormenta provehi, neque adeo miles ipse in lubrico viarum procedere potuit. Eodem tempore instigantibus Turcis Transalpini Walachi concitata seditione, Radul Waidam ac una filium ejus principes obruncant: quorum capita præcisa mittunt ad ipsum Turcarum Imperatorem; qui continuo Bosorabi filium (is olim regioni illi præpositus erat, ac Turcarum beneficio in Walachis late imperabat) apud se exulantem interfectis illis surrogavit, ac principem volentibus constituit. Hic vero casus tantum terroris incussit Transylvanis finitimis, ut omnes arma spectarent, simul Turcarum violentissimas impressiones, simul Joannis Cepusienfis factionem, quæ jam armis sumptis, fauces regionis occuparat, omniaque hostilia minitando extimescebant. Rex

Ferdinandus dimissis Ungarorum primoribus viris, ac soluto conventu Auftrienfium (1), reliquas suæ ditionis regiones agendos propter conventus aditurus, XII. die Mensis Decembris, comitante Regina, Vienna abiit ad Styrios profectus: apud quos paucos dies commoratus, ad Carinthios proximam regionem contendit, inde Oenipontem. Eadem fere postulata proposita fuerunt singulis regionum populis, videlicet de auxiliis extraordinariis in bellum Turcicum præstandis, præterea & toleranda tributa imperata: quæ summa omnium voluntate promissa fuerunt. Cæterum Athesini, cum antea pro Cæsare Rex Ferdinandus tantummodo vicarium in eos imperium tenuisset, tum primum convocatis omnibus opulentissimæ regionis ordinibus, in principis verba jurarunt, regiæ potestatis jam inde ex illo die facti: præterea quinque peditum millia polliciti sunt sese in bellum, quod adversus Turcas susciperetur, missuros.

(1) Hinc facile conijcies, prius a FERDINANDO Comititia domi Provincialia fuisse celebrata, quam Spiram profectus sit. Eorum historiam ab URSINO nostro scriptam, sed ab LAZIO, qui hoc opus recensuit, in ejus schedis non repertam, desideramus.